

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

שתי הלכות ביום

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל, ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

פרשת בחוקותי 3

"אם בְּחַקְתִּי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן

פְּרִיֹו". (ויקרא כו ג-ד)

שאלה: מדוע כל הייעודים הכתובים בתורה והשכר על קיום המצוות הם דברים גשמיים, והרי הטובה וההצלחה האמיתיים הם בשכר המגיע לנפש בעולם הבא, ומדוע לא הוזכר שכר זה בפרשתינו.

תשובות: א. הטובות והרעות שבפרשה זו אינן שכר על המצוות ועונש על העבירות, אלא שאם יקיימו ישראל את התורה והמצוות כראוי, יתן להם ה' שפע גשמי כדי שיסורו מהם כל הטרדות והמפריעים ויוכלו להמשיך בדרכם הטובה. ואם יחטאו, יבואו עליהם רעות וצרות שיפריעו להם לקנות את שלמותם הנפשית, ואילו את השכר והעונש הרוחניים לא רצתה התורה להזכיר, כדי שלא יעבוד האדם את ה' כדי לקבל שכר. ב. אין כל בני האדם יכולים להשיג את השכר הנפשי, שהוא דבר מופשט ורוחני, וכמו שאין העיור יכול להבין את ענין המראות, ורק החכמים יכולים לצייר זאת בדעתם, ולכן כתבה התורה את השכר והעונש הגשמיים, שכל אדם יכול להבין זאת. ג. השכר והעונש הרוחניים הבאים על נפש האדם הם טבעיים ומוכרחים על פי הבנת השכל הישר, ולא הוצרכה התורה לכתוב זאת. וכאן כתבה התורה את השכר והעונש בעולם הזה, שאינם טבעיים, כי יעשה ה' ניסים למעלה מדרכי הטבע כדי לברך את ישראל כאשר יקיימו את התורה והמצוות כראוי, ולהענישם בדרך ניסית כאשר יחטאו. ד. כיון שהגויים הקדמונים היו אומרים שעל ידי עבודות זרות שונות יומשך אליהם שפע גשמי, וה' אסר על ישראל לעשות את העבודות הללו, בא לומר להם עתה שלא יחשבו שמחמת כן יפסידו את הטובות הגשמיות הללו, אלא אדרבה, יושפע להם בהשפעת ה' שפע טובה וברכה לאין שיעור. ה. באמת נכתב גם השכר הנפשי בפרשה זו, שהרי נאמר "וְנָתַתִּי מִשְׁפְּנֵי בְּתוֹכְכֶם... וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם", והיינו שתהיה נפש האיש היהודי דבוקה בה', ואם בהיותו בגוף החומרי תדבק נפשו בה', בודאי שלאחר היפרדה מהגוף העכור תהיה במעלה הרוחנית העליונה, שזהו השכר האמיתי לעתיד לבוא. ו. כיון שבפרשה זו באה התורה לומר מה יהיה השכר הכללי של כל האומה יחד, כמו ירידת גשמים, ריבוי תבואות ונצחון במלחמות, שזהו שכר שאינו ניתן לפי מעשיו הפרטיים של כל אדם ואדם אלא לפי הנהגת הכלל, לא ניתן לכלול בזה את השכר הנפשי בעולם הנשמות, ששם כל אחד מקבל שכרו לפי מעשיו הפרטיים (שאלה א).

"וְהִשְׁיִג לְכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׂיִג אֶת זְרַע, וְאִכְלַתֶּם לַחְמֵכֶם לְשִׁבְעָה, וַיִּשְׁכַּתֶּם לְבִטַח בְּאַרְצְכֶם. וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְצִי,

וַיִּשְׁכַּבְתֶּם וְאֵין מִחְרִיד, וְהִשְׁפַּתִּי חַיָּה רְעָה מִן הָאָרֶץ, וְחָרַב לֹא תֵעָבֵר בְּאַרְצְכֶם" (ויקרא כו ה-ו)

שאלה: מדוע כפלה התורה פעמים רבות את הבטחת השלום, כמו שנאמר "וַיִּשְׁכַּתֶּם לְבִטַח בְּאַרְצְכֶם", "וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְצִי", "וַיִּשְׁכַּבְתֶּם וְאֵין מִחְרִיד", "וְחָרַב לֹא תֵעָבֵר בְּאַרְצְכֶם", והרי לכאורה הכל הוא ענין אחד.

תשובה: אחרי שאמרה התורה שיהיה ריבוי גשמים ותבואה, סיימה בהבטחה שעל ידי כן "וַיִּשְׁכַּתֶּם לְבִטַח בְּאַרְצְכֶם", ואין הכוונה לבטחון ממלחמה, אלא שלא יצטרך אחד מכם ללכת נע נד בארץ לבקש מאכל, ולא ילכו אל ארץ אחרת מפני הרעב. אמנם כיון שלפעמי ריבוי השפע והברכה גורם למריבות בין אנשי הארץ עצמם, הוסיף הכתוב ואמר "וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְצִי", והיינו שלום בין יושבי הארץ עצמם, שבני ישראל יהיו בשלום איש עם אחיו, עד שאפילו במקומות הפתוחים, כמו השדות והכרמים, יהיה בטחון לכל אדם, "וַיִּשְׁכַּבְתֶּם וְאֵין מִחְרִיד". ולבסוף הבטיח להם ה' שלא תהיה מלחמה בארצם, "וְחָרַב לֹא תֵעָבֵר בְּאַרְצְכֶם", כי לא יכנסו האויבים לארץ ישראל, אלא אתם תצאו להלחם כנגדם בארצותם (שאלה ב).

ארגון 'שתי הלכות ביום' שולח מגוון לימודים בנושאים שונים, ובכמה שפות. מעוניין ללמוד ולהבין את שאר פרקי הנ"ך? הצטרף למסלול לימוד "נ"ך מבואר" של ארגון 'שתי הלכות ביום', ותקבל פרקי נ"ך מבוארים, בכל בוקר ישירות לתיבת הדוא"ל שלך!

להצטרפות לאחד או יותר ממסלולי הלימוד בדוא"ל: office@2halachot.org

"והפיתו אתכם גם אני שבע על חטאתיכם" (ויקרא כו כד)

שאלה: משמעות לשון הפסוק היא שיעניש ה' את ישראל פי שבע מחטאייהם, והרי ידוע שאין ה' מעניש את האדם יותר ממה שחטא, אלא אדרבה, מענישו פחות מהראוי לו, כמו שנאמר "כי אַתָּה אֱלֹהֵינוּ חֲשַׁבְתָּ לְמִטָּה מְעֻנָּנוּ" (עזרא ט יג).

תשובות: א. המילה 'שבע' אינה מכוונת למספר שבע, אלא ללשון ריבוי, וכמו שנאמר "כי שבע יפול צדיק וְקָם", "כי שבעתים יָקָם קִיָּן", וכוונת הכתוב שאם לא יחזור בתשובה אחרי היסורים והעונשים הראשונים, ירבה לייסרם ולהענישם יותר מכפי שהיה בתחילה, ויהיה כל זה "על חטאתיכם", כלומר בעבור חטאתיהם. ב. 'שבע על חטאתיכם' היינו שבעת העונשים שמוזכרים בפסוקים שלאחר מכן: א. ושברתי את גאון עזכם, שהוא השפלת המלכות. ב. ונתתי את שמיכם כברזל. ג. את ארצכם נחושה. ד. ותם לריק כחכם. ה. ולא תתן ארצכם את יבולה. ו. ועץ השדה לא יתן פריו. ז. ושלחתי בכם את חית השדה. ח. 'שבע כחטאתיכם' היינו כמדה שחטאתם, שהם חטאו בשבעים שמטות שלא שמרו כהלכתם, ולכן לקו בשבעים שנה של גלות בבל (שאלה ח)

❧

"וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר. וְהָאָרֶץ תַּעֲזֹב מֵהֶם וְתָרִין אֶת

שְׁבַתְתֶּיהָ בְּהַשְׁמָה מֵהֶם" (ויקרא כו מב-מג)

שאלות: מדוע לאחר שאמר ה' שיזכור להם את ברית האבות, ואת הארץ, ייענשו שהארץ תעזב מהם, והרי היה ראוי שבזכות האבות והארץ ירחם עליהם ה' ולא יגלה אותם מארצם. ב. מדוע הזכיר ה' את האבות בסדר הפוך מתולדותם, יעקב, יצחק ואברהם לבסוף.

תשובה: הכתוב בא לבאר מדוע ייענשו ישראל בגלות ולא יזכור להם ה' את ברית אבותם, ועל כך משיב ואומר, שבאמת ה' יזכור להם את ברית האבות, ותחילה יזכור את ברית יעקב, שכל צאצאיו הם עם ישראל, ולכן כל הזכויות של הברית הזו ראויות לישראל, ויוסיף ה' ויזכור אף את בריתו עם יצחק, הגם שהיה אפשר לייחס את זכויותיו גם לעשיו שיצא ממנו, מכל מקום ה' יזכור את זכויותיו רק לישראל. ואף את ברית אברהם, שצאצאיו הם ישמעאל ובני קטורה ועשיו, אף על פי כן יזכור ה' את ברית אברהם רק לישראל. אך לעומת זאת, "וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר", כלומר, יזכור ה' את עלבונה של ארץ ישראל, שביטלו ישראל את השמיטות והיובלים, וכיון שזכרון האבות מגן עליהם וזכרון הארץ מקטרג עליהם, יהיה משפטם ש"הָאָרֶץ תַּעֲזֹב מֵהֶם וְתָרִין אֶת שְׁבַתְתֶּיהָ בְּהַשְׁמָה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת עֹנֵם", ובהיותה שממה יתכפרו שנות השמיטה והיובלים שהיתה צריכה להיות שממה ולא שמרוה כהלכתה. (שאלות יא-יב).

❧

"וְנִעְלָה נַפְשִׁי אִתְּכֶם" (ויקרא כו ל) "וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתֶם בְּאֶרֶץ אֲבִיחֶם לֹא מֵאֲסָתִים וְלֹא גַעְלָתִים לְכַלְתֶּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּכֶם כִּי

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא כו מד)

שאלה: כיון שנאמר בתחילה "וְנִעְלָה נַפְשִׁי אִתְּכֶם", איך חזר ואמר "לֹא מֵאֲסָתִים וְלֹא גַעְלָתִים".

תשובה: כוונת הפסוק היא שאף על פי שגעלה נפשי אתכם, לא יהיה זה בשיעור גדול כל כך, ולכן אמר "לֹא מֵאֲסָתִים וְלֹא גַעְלָתִים" עד כדי כך שיגרום הדבר "לְכַלְתֶּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּכֶם", ומפני זה גם באחרית הזעם אזכור להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים באותות ובמופתים להיות להם לאלהים. וכן יעשה ה' בסוף הגלות הארוכה הזו, וכמו שהנביא אומר "כִּימִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת".

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

